

Memo

memonummer 1
datum 15 juni 2017
aan Stephan Hammink
van Patricia Zeinstra
kopie Martijn Korthorst
project Bestemmingsplan zandwinlocatie Werfhout te Didam
projectnr. 0219562.00
betreft Oplegnotitie nav nieuwe Wet Natuurbescherming en update Natuurtoets

Aanleiding

In opdracht van Roelofs Zandwinning B.V. is door Antea Group (Oranjewoud, 2013) een Natuurtoets opgesteld voor het uitbreiden van de zandwinning in combinatie met het verondiepen van de zandwinplas en afvlakken van de steile oeverzones. Ten behoeve van een nieuw bestemmingsplan is het voornemen in 2013 getoetst aan de toentertijd geldende natuurwetgeving, de Flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet 1998 (en de EHS). Per 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming (Wnb) in werking getreden. Deze wet heeft de Flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet 1998 (en Boswet) vervangen.

Het nieuwe bestemmingsplan heeft destijds geen doorgang gevonden. In 2015 is in samenwerking met Landschap Overijssel een nieuw inrichtingsplan opgesteld door Buro Poelmans Reesink. Het plan behelst een goede inrichting van de plas tijdens en na de (opnieuw te starten) zandwinning, waarbij natuurvriendelijke oevers en ondiepe plas-dras zones ingericht worden. Eveneens zal er ruimte zijn voor extensieve recreatief en educatief gebruik (fietspad en uitkijktoren).

De (nieuwe) Wet natuurbescherming brengt enkele wijzigingen met zich mee. In de Wet natuurbescherming treedt de provincie op als bevoegd gezag (met uitzondering van landelijke projecten). Inhoudelijk zijn als gevolg van de wetswijziging voornamelijk (maar niet uitsluitend) veranderingen opgetreden in de soortenbescherming (voorheen geborgd door de Flora- en faunawet). Zo zijn na de inwerkingtreding veel zeevissen, zoetwatervissen, dagvlinders en plantensoorten niet meer beschermd. Echter er hebben ook een aantal vlinder-, libel- en plantensoorten bij de inwerkingtreding van de Wnb juist een beschermde status gekregen. Daarnaast geldt in bepaalde provincies voor een aantal tabel 1-soorten van de Flora- en faunawet geen vrijstelling meer. In de provincie Gelderland, waar het plangebied gelegen is, is dit niet aan de orde. Desondanks heeft de wetswijziging mogelijk invloed op de conclusies van de eerder opgestelde Natuurtoets. In voorliggende oplegnotitie is dit onderzocht.

Naar aanleiding van het nieuwe plan is een Voortoets in het kader van de Wet Natuurbescherming, onderdeel gebiedenbescherming door Antea Group opgesteld (2016). In de Voortoets is geconcludeerd, dat potentiële optredende verstoringsfactoren *verdroging* en *geluid* geen invloed hebben op de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied 'Rijntakken' in Nederland en 'Unterer Niederrhein' in Duitsland (beiden op circa 2,7 km afstand). Potentiële negatieve effecten als gevolg van stikstofdepositie (*vermesting* en *verzuring*) zijn gemitigeerd door een melding (op 18 december 2015) in het kader van de PAS in te dienen.

Doel en methodiek

Het doel van voorliggende oplegnotitie is om te bepalen wat de gevolgen zijn van de wetswijziging voor de conclusies uit de "Natuurtoets Zandwinning Werfhout" (Oranjewoud, 2013). In aanvulling daarop is de natuurtoets geactualiseerd door het raadplegen van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFD) geraadpleegd. De NDFD is de nationale databank waarin waarnemingen van beschermde soorten worden gearchiveerd en waarin waarnemingen geraadpleegd kunnen worden.

Middels gegevens uit het NDFF (periode 2007-2017, binnen een straal van 2,5 km van het plangebied) in combinatie met de kennis van aanwezige biotopen is bepaald of binnen de invloedssfeer van het project beschermde en nieuwe beschermde soorten voor kunnen komen. Vervolgens is gekeken of sprake is van effecten op deze soorten. Daarna wordt bepaald wat de gevolgen van de wetswijziging zijn op soorten die reeds zijn behandeld in de natuurtoets. Effecten van de ingreep op deze soorten zal eveneens worden getoetst. Aangezien deze oplegnotitie geschreven wordt voor een bestemmingsplanprocedure, is het van belang om te onderbouwen of het plan uitvoerbaar is. In de conclusies ten aanzien van soortbescherming zal daarom onderbouwd worden waarom het plan uitvoerbaar is in relatie tot beschermde soorten. Tot slot wordt ingegaan op de conclusies die getrokken zijn rond de gebiedenbescherming.

Voorkomen, nieuwe door de Wet natuurbescherming, beschermde soorten en mogelijke effecten

Nieuw beschermde insecten-, vlinder- en libellensoorten

De nieuw beschermde insecten-, vlinder- en libellensoorten hebben allen zeer specifieke, en unieke, biotoopeisen. Dergelijke unieke biotopen komen niet voor binnen het projectgebied. Uit NDFF komen geen waarnemingen van soorten uit deze soortgroepen naar voren in het plangebied of de directe omgeving. Het voorkomen van deze 'nieuwe beschermde' soorten binnen het projectgebied kan worden uitgesloten. Daarmee kunnen effecten op deze soorten ook worden uitgesloten.

Nieuw beschermde vissoorten

De nieuw beschermde vissoorten hebben allen zeer specifieke, en unieke, biotoopeisen. Dergelijke unieke biotopen komen niet voor binnen het projectgebied. Ze zijn tijdens het veldbezoek ook niet aangetroffen (Antea Group 2013). Uit NDFF komen geen waarnemingen van beschermde vissoorten naar voren in het plangebied of de directe omgeving. Het voorkomen van deze soorten binnen het projectgebied kan, ook gezien het biotoop, worden uitgesloten. Daarmee kunnen effecten op deze soorten ook worden uitgesloten.

Nieuw beschermde plantensoorten

Uit de bureaustudie blijkt dat ruw parelzaad voorkomt in de wegberm van de A12 nabij knooppunt Oud-Dijk, zuidelijk van het plangebied (NDFF, geraadpleegd op 9 maart 2017). Ruw parelzaad valt onder bijlage B van de Wet natuurbescherming 'andere soorten', het lichtste beschermingsregime. Voor deze soorten geldt een verbod op het opzettelijk plukken, ontwortelen en vernielen (artikel 3.10, lid 1 onderdeel c). Bij aanwezigheid van ruw parelzaad in het plangebied kunnen de werkzaamheden leiden tot een overtreding van het verbod op het vernielen van ruw parelzaad. Ruw parelzaad staat op open, zonnige, matig vochtige, matig voedselrijke, basische en kalkrijke mergel, leem, zand en zavel. De groeiplaats van komt onder andere voor in akkerranden, omgewerkte en braakliggende grond (Floron.nl). Het akkerland in het plangebied wordt dusdanig intensief bewerkt dat het voorkomen van deze beschermde zeldzame voorkomende plant op de aanwezige agrarische gronden of akkerranden uitgesloten kan worden, ook de aanwezige bosschages langs de zandwinplas vormen geen geschikte groeiplaats.

Wijzigingen bescherming reeds vastgestelde soorten

De Natuurtoets (Oranjewoud, 2013) concludeert dat diverse vleermuizen, amfibieën en rietorchis in de omgeving van het plangebied kunnen voorkomen en ze mogelijk negatieve effecten ondervinden ten gevolge van het voornemen.

Uit de bureaustudie blijkt ook, dat er nieuwe soorten zijn waargenomen in de omgeving (< 2,5 km) van het plangebied (NDFF, geraadpleegd op 9 maart 2017). Het betreft bever, ruige dwergvleermuis, boommarter, steenmarter, das, hazelworm en levendbarende hagedis. De effecten van de werkzaamheden op deze soorten wordt hieronder beschreven. Er wordt eveneens gekeken of het plan uitvoerbaar is.

Het plangebied bestaat uit vijf biotopen: een zandwinplas, een voormalig zanddepot (incl. ondiepe plas), watergangen, bosstroken en akkervelden.

Algemene broedvogels

In de Wet natuurbescherming blijven in gebruik zijnde nesten van vogels beschermd. De conclusie met betrekking tot algemene broedvogels uit de Natuurtoets (Oranjewoud, 2013) blijft gelijk. Verstoring van broedende vogels moet worden voorkomen. Vegetatie dient buiten het broedseizoen te worden gerooid. Er worden dan geen verboden overtreden. Het plan is wat betreft algemene broedvogels uitvoerbaar.

Jaarrond beschermde nesten

In de Wet natuurbescherming zijn de broedplaatsen van een aantal vogelsoorten jaarrond beschermd. Ondanks dat er geen werkzaamheden hebben plaatsgevonden en waarschijnlijk nog steeds hetzelfde biotoop aanwezig is, kan niet uitgesloten worden dat er jaarrond beschermde nesten voorkomen. De bosschages rondom het plangebied zijn geschikt voor roofvogels als buizerd, sperwer of boomvalk. Voor de uitvoering van het plan is inzicht nodig in de aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten in de te kappen begroeiing. Daardoor is nader onderzoek, conform de daarvoor geldende protocollen (soortenstandaard), op aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten nodig. Mogelijk leidt dit voor aanvraag tot het aanvragen van een ontheffing. Het is aannemelijk dat een ontheffingsaanvraag wordt verleend aangezien er voldoende alternatieve nestlocaties aanwezig zijn voor deze soorten in de directe omgeving, het plan is daarmee uitvoerbaar.

De conclusie ten aanzien van categorie 5-vogelsoorten (oeverzwaluw) blijft onder de Wet natuurbescherming gelijk. Er zijn geen zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden die bescherming van de oeverzwaluw nesten rechtvaardigen. De oeverzwaluw komt in de omgeving van Didam in relatief grote aantallen voor (sovon.nl). De oeverzwaluw kan gezien worden als regionale algemene broedvogels, die ook in de toekomstige situatie lokaal kan gaan broeden.

Vleermuizen

In het plangebied komen diverse vleermuizen voor. In de natuurtoets (2013) is de conclusie getrokken dat de bestaande bomen ongeschikt zijn als vaste rust- en verblijfplaatsen voor vleermuizen. Uit het onderzoek van Roelofs (2010) is gebleken dat de lijnvormige elementen, langs de Rijksweg A18, Werfhout en de N225 (Bievankweg) worden gebruikt als vliegroute door gewone dwergvleermuis, rosse vleermuis, laatvlieger en watervleermuis. Uit de bureaustudie blijkt ruige dwergvleermuis ook in de omgeving van het plangebied voorkomt (NDFF, geraadpleegd op 9 maart 2017). Er treden als gevolg van het planvoornemen geen negatieve effecten op deze lijnvormige structuren (bomenrijen). Het planvoornemen heeft geen negatief effect op de (potentiele) functies van het plangebied voor vleermuizen, dit geldt zowel voor de functie van het gebied als vliegroute- als foeragegebied.

Overige zoogdieren

Uit de NDFF komt naar voren dat de bever op circa 2 km afstand van het plangebied is waargenomen. De bever komt voor in het overgangsgebied tussen land en water, zoals moerassen, langs beken, rivieren en meren (zoogdiervereniging.nl). De soort komt voor in de uiterwaarden van de Rijn, Oude Rijn en aanwezig strangen. Het plangebied heeft een geschikt biotoop voor de bever. De soort is er echter niet waargenomen, het plangebied ligt buiten het verspreidingsgebied van de bever. Aangezien er bovendien geen natte verbinding is met het plangebied kan de aanwezigheid van de bever worden uitgesloten.

Volgens de natuurtoets (Oranjewoud, 2013) komt de das in de omgeving van het plangebied voor. Tijdens het terreinbezoek behorend bij de natuurtoets zijn geen burchten of andere sporen aangetroffen, waardoor de aanwezigheid van de soort in het plangebied wordt uitgesloten. De NDFF vermeldt twee recente waarnemingen van de das in 2016 grenzend aan het plangebied. De soort komt talrijk voor in de bosgebieden ten oosten van het plangebied, ook ten zuiden van de A12 is een populatie aanwezig. Gezien het verspreidingsvermogen van deze soort, en de terreingeschiktheid is het niet uitgesloten, dat de soort zich in het plangebied heeft gevestigd. De das valt onder de categorie 'andere soorten', artikel 3.10 van de Wet natuurbescherming, het lichtste beschermingsregime. Indien de ontwikkeling zorgt voor 'beschadigen of vernielen van vaste voorplantingsplaatsen of rustplaatsen' leidt tot overtreding van de Wet natuurbescherming waarvoor een ontheffing noodzakelijk is.

Om te bepalen of deze ontheffing afgegeven kan worden, welke dit plan uitvoerbaar maakt, dient onderbouwd te worden of (1) er geen effecten zijn op de staat van instandhouding (SVI), (2) er geen andere bevredigende oplossingen/alternatieven zijn en of er (3) sprake is van een geldig wettelijk belang:

1. Het plangebied behoort zeker niet tot het kerngebied van de soort (NDFF). De NDFF vermeldt geen waarnemingen van de soort binnen de plangrenzen, de ontwikkeling tast de kerngebieden niet aan waardoor effecten op de staat van instandhouding zijn uit te sluiten.
2. Er dient bij een eventuele aanvraag onderbouwd te worden dat er geen andere bevredigende oplossing zijn voor het project.
3. Voor een geldig wettelijke belang kan gebruik gemaakt worden van het belang 'ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden' (artikel 3.10, lid 2, onderdeel a)

Aannemelijk is dat, gezien het bovenstaande, een eventuele noodzakelijke ontheffing verleend zal worden, waardoor het bestemmingsplan uitvoerbaar is.

In het plangebied komt de steenmarter mogelijk foeragerend voor. De bescherming blijft onder de Wet natuurbescherming gelijk. Aangezien de steenmarter een grote actieradius heeft, kan deze soort in de omgeving foerageren. Negatieve effecten op de steenmarter worden uitgesloten. Er zijn geen voortplantingsplaatsen aanwezig in het plangebied (opstallen, schuren, oude hole bomen) en er wordt geen essentieel leefgebied aangetast. Negatieve effecten op de steenmarter zijn daarmee - ook onder de Wet natuurbescherming - uitgesloten.

De NDFF vermeld diverse waarnemingen van de boommarter is de bosgebieden ten oosten van Beek en nabij Veldhuizen, de boommarter is komt vooral in bossen voor (zoogdiervereniging.nl). Overeenkomstig met de conclusie bij de steenmarter worden geen voortplantingsplaatsen in het plangebied verwacht en wordt geen essentieel leefgebied aangetast. Negatieve effecten op de boommarter wordt uitgesloten.

Amfibieën

In de natuurtoets (2013) wordt aangegeven dat, op basis van de bureaustudie, poelkikker, rugstreppad en kamsalamander in de omgeving voorkomen. In 2013 was de verspreidingsinformatie afkomstig uit *telmee.nl* waarin het voorkomen van beschermde soort op basis van 5 x 5 kilometerhok werd getoond. Op basis van de nu beschikbare NDFF gegevens kunnen waarnemingen van beschermde soorten op puntniveau geraadpleegd worden. Op basis van de NDFF wordt het voorkomen van de rugstreppad in het plangebied uitgesloten. De rugstreppad bevinden zich ten zuidwesten van Zevenaar. De NDFF vermeldt geen waarnemingen van de soort binnen de 2,5 km van het plangebied. In de natuurtoets wordt het voorkomen van de kamsalamander in de zandwinplas op basis van het aanwezige biotoop uitgesloten. De NDFF geeft aan dat de kamsalamander ten zuiden van de A12 nabij Babberich en Zevenaar voorkomt. Binnen de 2 km van het plangebied komt de soort niet voor, op basis van het verspreidingsbeeld van de soort, het aanwezige biotoop en biotoopeisen van de soort wordt het voorkomen van de kamsalamander in de zandwinplas uitgesloten. Ook het vermelden van de poelkikker in de Natuurtoets van 2013 had, zoals nu bekend na raadplegen van de NDFF, betrekking op het voorkomen van de poelkikker ten zuiden van de A12 in de omgeving van Babberich en het aldaar aanwezige leefgebied in de Oude rijnstrang en Oude Rijn. In de omgeving van het plangebied (< 2 km) is de soort de afgelopen 10 jaar niet waargenomen, op basis van het verspreidingsbeeld, het aanwezige biotoop en de biotoopeisen wordt het voorkomen van de soort in het planbied uitgesloten.

Reptielen

De NDFF vermeldt dat in de omgeving van het plangebied de afgelopen vijf jaar ook andere beschermde soorten zijn waargenomen, namelijk hazelworm, zandhagedis en levendbarende hagedis. De hazelworm geeft de voorkeur aan enigszins vochtige, met dichte vegetatie bedekte gebieden en zijn vaak te vinden op bos- en heideterreinen, maar ook in houtwallen en struwelen. De levendbarende hagedis heeft een ruime habitatkeuze, met een voorkeur voor vochtige habitats. De soort komt vooral voor in heidegebieden, hoogvenen en open bossen (ravon.nl). De zandhagedis komt voor in de duinen en de heideterreinen op hogere zandgronden. Alle waarnemingen van reptielen bevinden zich in de bosgebieden ten oosten van het plangebied. Gezien de afstand van het plangebied tot het leefgebied, het zeer beperkte dispersie vermogen van de soortgroep, en de barrièrewerking het aanwezige agrarisch gebied kan de

aanwezigheid van deze soorten binnen de plangrenzen worden uitgesloten. Negatieve effecten op deze beschermde reptielsoorten zijn daarmee uitgesloten. Het plan is wat betreft reptielen uitvoerbaar.

Planten

De rietorchis is niet meer beschermd onder de Wet natuurbescherming. Het is daardoor niet meer nodig om te werken volgens een gedragscode ten aanzien van rietorchis.

Zorgplicht

In de Wet natuurbescherming is, net als in de Flora- en faunawet, een zorgplicht opgenomen. De zorgplicht houdt in dat planten en dieren niet onnodig vernield/gedood of verstoord mogen worden. De initiatiefnemer/uitvoerder is verantwoordelijk voor een adequate naleving van de algemene zorgplicht tijdens de uitvoering van de werkzaamheden. Hier treden geen veranderingen op ten opzichte van eerdere wetgeving.

Veranderingen in de gebiedenbescherming

De veranderingen wat betreft gebiedsbescherming zijn in de Wet Natuurbescherming marginaal en hebben voor dit concrete project geen consequenties. De conclusie uit de natuurtoets dat er vanuit de gebiedenbescherming geen belemmeringen zijn voor de uitvoering van het project blijft daarmee overeind.

Conclusie

De inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming per 1 januari 2017 leidt tot verandering van de conclusies gesteld in de Natuurtoets (Antea Group, 2013).

Zo blijkt uit de bureaustudie dat bever, ruige dwergvleermuis, boommarter, steenmarter, das, hazelworm, zandhagedis en levendbarende hagedis in de omgeving van het plangebied zijn waargenomen. Een nieuwe beschermde soort onder de Wet natuurbescherming betreft ruw parelzaad. Behoudens voor de das kan geconcludeerd worden op basis van de gedetailleerde waarnemingen in de NDFF, het verspreidingsbeeld van de verschillende soorten en het aanwezige biotoop in het plangebied (agrarisch akkerland, struweel) dat er geen vaste- rust of verblijfplaatsen van deze soorten in het plangebied aanwezig is. Het plan is, ook indien als blijkt dat de das in het plangebied voorkomt, uitvoerbaar aangezien er voldoende zicht is op een ontheffing Wet natuurbescherming.

De conclusie in de natuurtoets ten aanzien van rietorchis komt te vervallen: deze soort is niet meer beschermd onder de Wet natuurbescherming en er hoeft daarom niet meer gewerkt te worden conform een gedragscode. Tot slot moet bij de uitvoering van de werkzaamheden, overeenkomstig met de conclusies uit de natuurtoets, rekening gehouden worden met het voorkomen van verstoring van broedende vogels. Daarnaast verdient het de aanbeveling om vanuit de zorgplicht buiten de kwetsbare periode van amfibieën en vissen de werkzaamheden uit voeren.

Vanuit de gebiedenbescherming zijn er geen belemmeringen voor de uitvoering van het project.

Bronnen

Antea Group, 2016. Voortoets Zandwinplas Werfhout. Projectnummer 219562, concept revisie, 16 februari 2016.

Buro Poelmans Reesink, september 2015. Inrichtingsplan zandwinplas Werfhout te Didam.

Oranjewoud, 2013. Zandwinning Werfhout. Natuurtoets. Projectnummer 219562, revisie 02, 11 november 2013.

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2014. Soortenstandaard Poelkikker *Rana lessonae*. Versie 2.0, december 2014.

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2014. Soortenstandaard Rugstreeppad *Bufo calamita*. Versie 2.0, december 2014.

Roelofs Planontwikkeling BV, 2010. Gebiedsonderzoeken milieueffectrapportage (m.e.r.) Werfhout, Didam, Flora en Fauna onderzoek.

Website:

NDFF

Ravon.nl

datum vrijgave	beschrijving revisie	goedkeuring	vrijgave
_____	Concept	M. Korthorst	_____